

Να «μιλήσει» μοναστικά και πάλι το Καστρομονάστηρο των Στροφάδων

[Πολιτισμός](#) / [Αρχιτεκτονική](#) / [Ιερές Μονές](#)

[Κατερίνα Χ. Λυμπεροπούλου, δημοσιογράφος](#)

Ο πλωτός παράδεισος των νήσων Στροφάδων είναι ιστορικής σημασίας για την Ορθοδοξία

Ο τελευταίος οικολογικός Μεσογειακός παράδεισος αποτελεί κι έναν ιστορικής σημασίας τοπόσημο της Ορθοδοξίας. Το Καστρομονάστηρο των νήσων Στροφάδων -δύο μικρών νησίδων που σαν να ταξιδεύουν μεσοπέλαγα του Ιονίου - χτίστηκε σύμφωνα με τα ιερά δίπτυχα του ναού τον 13^ο αιώνα από τον βυζαντινό αυτοκράτορα της Νίκαιας, Θεόδωρο Λάσκαρι. Εκεί άκμασε μια μοναστική κοινότητα που βρέθηκε να φθίνει δραματικά τον 20^ο αιώνα με τους μοναχούς να εκτελούν, και μια οιονεί στρατιωτική θητεία έχοντας να αντιμετωπίσουν, μεταξύ άλλων, άγριες επιδρομές κι επιθέσεις. Σήμερα το, οκτώ αιώνων, κτίσμα, στο οποίο επί 38 ολόκληρα χρόνια αφιέρωσε ένα μεγάλο μέρος της ζωής του ο τελευταίος μοναχός, π. Γρηγόρης Κλάδης που έφυγε από την ζωή το 2017, εκπέμπει κραυγή για την σωτηρία του με τα σημάδια ενός άλλου «εχθρού», της σεισμικής δραστηριότητας της περιοχής, εντονότερα από ποτέ στον επιβλητικό Πύργο, το

Ηγουμενείο και τους λοιπούς χώρους του. Για την προσπάθεια αποκατάστασης ενός τόπου με, μεταξύ άλλων, ιστορική, θρησκευτική, περιβαλλοντική, αρχιτεκτονική και γεωμορφολογική σημασία, αλλά και την δυνατότητα να ανθίσει ξανά εκεί μοναστική κοινότητα, μας μιλά ο επί 17 χρόνια Μητροπολίτης Ζακύνθου, νυν Δωδώνης, Χρυσόστομος Συνετός.

- Σεβασμιώτατε, καταρχήν, θα θέλαμε να μας συστήσετε τις Στροφάδες. Ποιες είναι, πού βρίσκονται γεωγραφικά, και ποια η μοναδικότητά τους ως προς τον ορθόδοξο κόσμο;

Οι Στροφάδες Νήσοι ή αλλιώς τα *Στροφάδια*, όπως είναι γνωστά στην ντοπιολαλιά των Ζακυνθίων, συνιστούν μια μαγευτική συστάδα αποτελούμενη από δυο μικρά νησιά στο [Ιόνιο πέλαγος](#) και σε απόσταση 27 ν.μ. νότια από το ακρωτήριο Γέρακας της [Ζακύνθου](#). Έχουν συνολική έκταση περίπου 2,6 [τ.χλμ.](#). Το μεγαλύτερο και νοτιότερο από τα δύο νησιά ονομάζεται [Σταμφάνη](#), νησίδα βραχύδης μήκους περίπου ενός χλμ., και το μικρότερο [Άρπυια](#).

Σύμφωνα με την [ελληνική μυθολογία](#), κατά τη διάρκεια της Αργοναυτικής εκστρατείας, ο Ιάσοντας επισκέφθηκε το βασίλειο του Φινέα, με σκοπό να πληροφορηθεί τον τρόπο, με τον οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει την Αργώ ανάμεσα στις Συμπληγάδες Πέτρες. Ο βασιλιάς και τυφλός μάντης Φινέας, για να αποκαλύψει το μυστικό του διάπλου των Συμπληγάδων στον Ιάσωνα, ζήτησε πρώτα

να τον απαλλάξει από το καθημερινό μαρτύριο των Άρπυιων. Οι Αρπυιες ήταν δαιμονικά πνεύματα που εμφανίζονταν με τις ριπές του ανέμου, φτερωτά τέρατα με ανατριχιαστικά χαρακτηριστικά, με σώμα πουλιού και κεφάλι γυναίκας, τα οποία άρπαζαν και λέρωναν το φαγητό του τυφλού, από την οργή του Θεού Δία, Φινέα. Τότε ο Ιάσωνας έστειλε τους φτερωτούς υιούς του Βορέα και της Ωρείθειας να τις κυνηγήσουν. Οι Άρπυιες κυνηγήθηκαν από την Ζήτη και το Κάλαιη, ξεκινώντας από τον Βόσπορο, διασχίζοντας όλο το Αιγαίο και την ηπειρωτική Ελλάδα και φτάνοντας μέχρι τις νήσους «Πλωτές». Πάνω στα δύο μικρά νησιά τους περίμενε η θεά Ίριδα, η οποία τούς σταμάτησε και τούς υποσχέθηκε πως, αν άφηναν τις Άρπυιες να επιστρέψουν στην σπηλιά τους πίσω στην Κρήτη, αυτές δεν θα ξαναενοχλούσαν ποτέ πια τον Φινέα. Οι φτερωτοί υιοί του Βορέα συμφώνησαν, άλλαξαν πορεία (στροφή) και επέστρεψαν πίσω στην Αργώ, όπου τούς περίμεναν οι υπόλοιποι Αργοναύτες. Έκτοτε τα δύο αυτά μικρά νησιά ονομάστηκαν Στροφάδια.

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Στροφάδων συνιστά τον τελευταίο Μεσογειακό (οικολογικό) παράδεισο και προς τούτο αποτελεί προστατευόμενη ζώνη, ως τμήμα του Θαλασσίου Πάρκου Ζακύνθου. Στο παρθένο έδαφος των Στροφάδων έχει καταγραφεί η παρουσία 3.000 διαφορετικών ειδών χλωρίδας ενώ ο εναέριος χώρος τους αποτελεί πέρασμα για πάνω από χίλια (1.000) είδη αποδημητικών πουλιών. Τέλος, σπάνια και μοναδικής ομορφιάς εικόνα συνιστά το κεδρόδασος από αιωνόβιους κέδρους των Στροφάδων, το μοναδικό στον ελλαδικό χώρο, καθώς και η προαιώνια παρουσία στις ακτές των νησιών, της χελώνας *caretta- caretta*.

©Robert McCabe

Τα Νησιά των Στροφάδων εκτός από τον τελευταίο Μεσογειακό Παράδεισο αποτελούν και έναν άσβηστο φάρο της Ορθοδοξίας καθώς πάνω στη Νήσο Σταμφάνη στέκεται αγέρωχο, αν και πληγωμένο από τους πρόσφατους σεισμούς, ένα σπάνιο μνημείο ιστορικής, εκκλησιαστικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, δηλαδή το Καστρομονάστηρο αφιερωμένο στη Παναγία της «των Πάντων Χαράς» και στον [Άγιο Διονύσιο](#).

Το πρώτο μισό του 13ου αιώνα ο Αυτοκράτορας της Νίκαιας Θεόδωρος ο Α΄ Λάσκαρις ίδρυσε την Ιερά Μονή Στροφάδων, αφιερωμένη στο Σωτήρα Χριστό (όπως συνήθιζαν οι βυζαντινοί Αυτοκράτορες). Σύμφωνα με τον ιστορικό της Ζακύνθου Λ. Ζώη ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ ο Παλαιολόγος ανακαίνισε το μοναστήρι γύρω στα 1440 μ.Χ..

Το κτιριακό συγκρότημα έχει μορφή καστρόπυργου, είναι δηλαδή ένα οχυρό μοναστήρι. Το καθολικό της μονής, δηλ. ο κεντρικός Ναός, ο της Θείας Μεταμορφώσεως, βρίσκεται μέσα στον πύργο της Μονής, πράγμα μοναδικό τουλάχιστον σε Ορθόδοξο μοναστήρι. Στο κτιριακό συγκρότημα, απέναντι από τον πύργο υπάρχει ο Ναΐσκος του Αγίου Γεωργίου, που φιλοξένησε το Σώμα του Αγίου μας, ως τάφος Του, για λίγα χρόνια. Το 1530 ή το 1538 κατά τον Χιώτη, το μοναστήρι δέχθηκε επίθεση Σαρακινών, κατά την οποία σφαγιάστηκαν οι Πατέρες της Μονής. Το μοναστήρι μετά από αυτή τη συμφορά σιγά - σιγά αρχίζει να αναζωογονείται και ξανα-επανδρώνεται. Έτσι, στα 1568 σε κάποια εκκλησία της Ζακύνθου, ο Ζακυνθινός κόντες Δραγανίγος Σιγούρος του Μωκίου γίνεται με την τελετή της κουράς Μοναχός της των Στροφάδων Μονής με το όνομα Δανιήλ (Διονύσιος ονομάστηκε στην σε Αρχιεπίσκοπο χειροτονία Του). Αργότερα γίνεται και Ηγούμενος αυτής, γύρω στα 1570, σύμφωνα με μαρτυρίες συμβολαίων της εποχής εκείνης. Ως Αρχιεπίσκοπος πρώην Αιγίνης φρόντιζε τα μοναστήρια Του ποικιλοτρόπως, έως ότου πραγματοποιήθηκε η επιθυμία Του, να ταφεί στη Μονή Στροφάδων πεθαίνοντας στα 1622, Δεκεμβρίου 17. Ύστερα από λίγα χρόνια έγινε η ανακομιδή του Λειψάνου Του και κατά θαυματουργικό τρόπο βρέθηκε το Λείψανό Του άθικτο από τον πανδαμάτορα χρόνο. Το Λείψανο του Αγίου μας μένει στα Στροφάδια μέχρι την 19η Αυγούστου του 1717, χρονιά κατά την οποία γίνεται μεγάλη επίθεση των Αγαρηνών, οι οποίοι σκότωσαν και αιχμαλώτισαν τους μοναχούς. Μόνο δύο κρυμμένοι στο λόγγο γλύτωσαν, πήραν το Λείψανο του Αγίου και το έφεραν στις 24 Αυγούστου του 1717 στην Ζάκυνθο και από τότε μέχρι σήμερα, ο Άγιος παραμένει στο νησί Του, προστάτης και πολιούχος του, χαρίζοντας την ευλογία Του, σε όσους τη ζητούν.

Μαζί όμως με το λείψανο του Αγίου μεταφέρθηκε και η έδρα της Μονής των Στροφάδων στην πόλη της Ζακύνθου, όπου παραμένει μέχρι σήμερα. Η Μονή είχε

σημαντική βιβλιοθήκη και ιερά σκεύη μεγάλης αξίας. Τμήματα της βιβλιοθήκης αυτής και των ιερών σκευών βρίσκονται στο μοναστήρι στη Ζάκυνθο αλλά και στη Μαρκιανή βιβλιοθήκη της Βενετίας.

Τα κτίρια της ιστορικής αυτής Μονής υπέστησαν σημαντικότερες ζημιές, κατά το σφοδρό σεισμό (ισχύος 6,6 R) της 18ης Νοεμβρίου 1997.

- Τι είναι αυτό το οποίο κατά τη γνώμη σας συνετέλεσε ώστε το καastroμοναστήρι των Στροφάδων, χτισμένο μεσοπέλαγα ως Πατριαρχικό Σταυροπήγιο και με δυσκολία πρόσβασης, να αποκτήσει πνευματική ακτινοβολία και οικονομική ευρωστία, όπως μαρτυρούν τα πολυάριθμα μετόχια που διέθετε;

Εκτιμώ πώς η πνευματική ακτινοβολία και διαχρονική οικονομική ευρωστία της Μονής των Στροφάδων υπήρξε απόρροια της κληρονομιάς των Λασκάρων και των Παλαιολόγων, της στρατηγικής σημασίας γεωγραφικής θέσης της Μονής, της απ' ευθείας υπαγωγής στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, του εύφορου εδάφους, της πλούσιας πανίδας, της προίκισης της μονής από τους Ενετούς Κυρίαρχους στα Νησιά του Ιονίου Πελάγους και φυσικά της παρουσίας λαμπρών προσωπικοτήτων, προεξάρχοντος του Ηγούμενου αυτής Δραγανίγου Σιγούρου, μετέπειτα Πολιούχου της Νήσου Ζακύνθου Αγίου Διονυσίου.

- Πόσο σημαντική ήταν η ύπαρξη κωδικογραφικού εργαστηρίου και σταχωτήριου στο καστρομονάστηρο των Στροφάδων;

Η μονή των Στροφάδων δεν αποτελεί μόνο ιστορικό μνημείο, αλλά και σημαντικότερο πνευματικό κέντρο της ορθόδοξης εκκλησιαστικής ζωής.

Στο πλαίσιο αυτό, η Μονή κατά το χρονικό διάστημα της οικονομικής και πνευματικής ακμής της, διατηρούσε σημαντική βιβλιοθήκη, πλήρες κωδικογραφικό εργαστήριο και σταχωτήριο. Έτσι, για πάνω από τρεις αιώνες οι Μοναχοί των αντιγράφουν καθημερινά εκκλησιαστικά χειρόγραφα, σημειώνουν ιστορικά συμβάντα και κινήσεις πλοίων στην περιοχή και παρέχουν την δυνατότητα φιλοξενίας και δημιουργικής παραγωγής σε εκκλησιαστικές προσωπικότητες και λογίους της εποχής, προσφέροντας στην πνευματική λάμψη του Καστρομονάστηρου των Στροφάδων.

- Η Μονή διαθέτετε πλούσια βιβλιοθήκη, πολύτιμες εικόνες και κειμήλια που βρέθηκαν, μεταξύ άλλων, στο στόχαστρο πειρατικών και άλλων επιδρομών. Σε τι βαθμό διασώζονται αυτοί οι θησαυροί κι αν ναι, που βρίσκονται σήμερα;

Όπως γίνεται κατανοητό, μέσα από τη λαίλαπα του χρόνου και των ιστορικών γεγονότων, σπαράγματα μόνο διασώζονται, μάρτυρες μιας πολύχρονης ιστορίας. Τούτα θησαυρίζονται στην εν Ζακύνθω σημερινή Μονή, εκτιθέμενα στο Εκκλησιαστικό μουσείο, που ιδρύσαμε προ εικοσαετίας. Αποτελούν μάρτυρες της ανθούσας μοναστικής παρουσίας στα νησιά.

- Απ' όλες τις περιόδους της 8 αιώνων ιστορίας του Καστρομονάστηρου ποια θα ξεχωρίσετε και γιατί;

Αδιαμφισβήτητα το χρονικό διάστημα 1570-1622, το οποίο ταυτίζεται με την παρουσία και την προστασία της μονής των Στροφάδων από τον Ηγούμενο αυτής Δραγανίγο Σιγούρο, και μετέπειτα Πολιούχο Άγιο της Νήσου Ζακύνθου. Πέραν τούτου θα έλεγα ότι η περίοδος από τα μέσα του 15ου αιώνα ως και τα τέλη του 17^{ου} αιώνα αποτελεί την περίοδο πνευματικής ακμής της μονής

- Η αναστήλωση του καστρομονάστηρου είναι ένα έργο στο οποίο έχετε διαθέσει ένα μεγάλο μέρος των δυνάμεών σας. Τι είναι αυτό που σας έχει κινητοποιήσει ως προς αυτό;

Κατ' αρχήν το κοινό χρέος έναντι των παραδεδομένων από τους πατέρες και προπάτορές μας. Ύστερα η αγάπη μας για τον ιδιαίτερο αυτό χώρο φυσικής και πνευματικής ομορφιάς. Τέλος, η ανάληψη της διάσωσης και αποκατάστασης, δεδομένου ότι ο χρόνος και το γήρας που επικυριεύει πάνω στα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία είναι αμείλικτα.

©Robert McCabe

- Σε τι σημείο βρίσκεται αυτή την στιγμή η αναστήλωση της Ιεράς Μονής των Στροφάδων; Υπάρχει κάποιος υπολογισμός για το πότε θα ολοκληρωθεί;

Μετά από μακροχρόνιες και πολυώδυνες προσπάθειες της Ιεράς Μητροπόλεως, κατά τις εξαγγελίες της ΥΠΟ.ΠΟ εγκαθίσταται ο εργολάβος επιτέλους εκεί για την αρχή των εργασιών αποκατάστασης. Ελπίζουμε να μην υπάρξουν άλλες καθυστερήσεις και προσκόμματα, όπως -αλίμονο- συνέβαινε μέχρι τώρα.

- Πιστεύετε ότι στο Καστρομονάστηρο των Στροφάδων θα μπορούσε να ξαναζήσει μια ακμάζουσα μοναστική κοινότητα και ταυτόχρονα να αναβιώσει ως ένα επισκέψιμο ιστορικό μνημείο; Υπό ποιες συνθήκες θα μπορούσε να καταστεί αυτό δυνατό;

Πιστεύω ότι το Καστρομονάστηρο μπορεί να ξαναμιλήσει μοναστικά και πάλι. Αρκεί να ολοκληρωθεί η αποκατάστασή του, να γίνει λειτουργικό υπό τις σύγχρονες ανάγκες διαβίωσης. Δεν μπορούμε να ζητάμε αναβίωση ενόσω το κτιριακό συγκρότημα είναι πολύτραυματίας. Ευελπιστούμε όντως σε καλύτερες μέρες και άνθηση, την οποία τότε -συν Θεώ- θα καλλιεργήσουμε. Ούτως ή άλλως πρωτεύει -άμα τη αποκαταστάσει- η ασφαλής και άνετη δυνατότητα επισκεψιμότητας, ως τόπου έκτακτου κάλλους και μνημειακής αρχιτεκτονικής.

- Όπως γνωρίζουμε, το λείψανο του Αγίου Διονυσίου που μόνασε κι ενταφιάστηκε στις Στροφάδες, μετά από άγρια επιδρομή μεταφέρθηκε «προσωρινώς» στην Ζάκυνθο το 1717 όπου παραμένει ως σήμερα - το ίδιο συνέβη και με την έδρα της Μονής που παραμένει ως σήμερα. Πιστεύετε ότι μπορεί κάποια στιγμή να «επιστρέψουν» πίσω στα Στροφάδια;

Όπως είπαμε το σεπτό Σκήνωμα του Αγίου Διονυσίου βρίσκεται στην πόλη της Ζακύνθου από το 1717, φυλασσόμενο στη Μονή του, από όπου ευλογεί και αγιάζει κάθε πιστό. Θεωρώ ότι τουλάχιστον το Σκήνωμα του Αγίου πρέπει να παραμείνει στην πόλη της Ζακύνθου, διότι έχει δεθεί επί τρεις και πλέον αιώνες με την ευσέβεια και την καθημερινότητα των Ζακυνθίων και των απανταχού προσκυνητών. Ούτως ή άλλως στη Μονή Του και πάλι βρίσκεται, δεδομένου ότι έχει γίνει μεταφορά της έδρας της Μονής Στροφάδων στην πόλη της Ζακύνθου.

- Εκτός από θρησκευτικής, πόσο σημαντική πιστεύετε ότι είναι κι από περιβαλλοντική σκοπιά οι νήσοι Στροφάδες και ποιο είναι το σημαντικό «μάθημα» ως προς το οικοσύστημα που παραδίδουν;

Όντως, τα Στροφάδια αποτελούν, όπως έχει γραφτεί, «πλωτό Παράδεισο»! Αποτελούν μάλιστα μέρος του Θαλασσιού Πάρκου Ζακύνθου. Τόπος ξεκούρασης

των αποδημητικών πτηνών, δάσος κέδρων, καθαρότητα τοπίου, δείγμα εξαιρετο της «καλής λίαν» κτίσεως του Θεού.

- Τόσο η ιστορία όσο κι η αρχιτεκτονική του μνημειακού συνόλου των Στροφάδων δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Πιστεύτε ότι η αποκατάσταση της Ιεράς Μονής θα δώσει το έναυσμα να συμβεί αυτό;

Στη γνώση και τη μελέτη δεν υπάρχει ποτέ επάρκεια. Ήδη, ιστορικοί και άλλοι επιστήμονες έχουν συνεισφέρει στη μελέτη των Στροφάδων νήσων πολύτροπα, όμως ο κάθε επιστήμονας μπορεί να συμβάλει το καθετί νεότερο. Το να μπορεί να βρσκεται επιτόπου και να μελετά, θα είναι το άριστο. Μετά την αποκατάσταση όλα θα είναι ευκολότερα!

©Robert McCabe

- Σεβασμιώτατε, πόσο δύσκολη είναι η αναβίωση του μοναστικού βίου και μάλιστα σε ένα απομακρυσμένο και δυσπρόσιτο μέρος την εποχή «της τεχνολογίας», όπως η σημερινή;

Είναι δύσκολη, όχι όμως ακατόρθωτη. Το πρόβλημα είναι γενικότερα πρόβλημα προσέλευσης ανθρώπων στον Μοναχισμό, όμως εμείς προσπαθούμε, να προσφέρουμε στους επιγενόμενους και ενδιαφερόμενους τα δέοντα.

- «Για να πάει κάποιος στα Στροφάδια, αυτό θα πρέπει να γίνει από την ψυχή του. Είναι δυνατόν σήμερα με όλες τις διασκεδάσεις και τις ανέσεις να πάει κάποιος στα Στροφάδια; Για ποιο λόγο;», αναφέρουν σε κάποιο

σημείο του βιβλίου «Ο τελευταίος μοναχός των Στροφάδων» - αφιερωμένο στον πατέρα Γρηγόριο που έζησε επί 38 χρόνια εκεί - οι άνθρωποι των Στροφάδων σχολιάζοντας τις φωτογραφίες του Robert McCabe. Τι θα είχατε να πείτε επ' αυτού;

Πράγματι, ο κάθε παλαιότερος μοναστής των Στροφάδων έδωσε ψυχή και πνεύμα και κάθε του ικμάδα στον ιερό αυτό τόπο. Προσευχόμαστε, στον αιώνα τούτο τον απατεώνα, να αναδειχθούν νεότεροι Άγιοι των Στροφάδων ή τουλάχιστον άνθρωποι που να μπορούν να βιώσουν αυθεντικά τη μοναστική και μοναδική πολιτεία στον παράδεισο των Στροφάδων, με τις ευχές όλων των θυσιασάντων τους εαυτούς τους εκεί, διαχρονικά και τον φωτισμό του Αγίου μας!

Σημείωση: Οι εικόνες που συνοδεύουν το κείμενο είναι από την σειρά φωτογραφιών του Robert McCabe για το βιβλίο «Ο τελευταίος μοναχός των Στροφάδων» των Robert McCabe και Κατερίνας Λυμπεροπούλου (Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 2020 / εκδόσεις Πατάκη)

<https://bit.ly/3r7ADys>